

Autentiškas vertimas
Vyriausybės kanceliarijos
Vyriausybės posėdžių skyrius
2025 10 02

Vyriausybės posėdžių skyriaus
vyriausioji specialistė
Vilma Butkevičienė

Rekomendacija dėl biologinių pavojų darbo aplinkoje prevencijos ir apsaugos nuo jų (2025 m. birželio 13 d.)

Tarptautinės darbo organizacijos Generalinė konferencija,

sušaukta Tarptautinio darbo biuro Valdymo tarybos Ženevoje ir susirinkusi į savo 113-ąją sesiją 2025 m. birželio 2 d.;

nusprendusi priimti tam tikrus pasiūlymus dėl apsaugos nuo biologinių pavojų darbo aplinkoje, kurie yra ketvirtasis sesijos darbotvarkės punktas;

nusprendusi, kad šie pasiūlymai turi būti parengti kaip Rekomendacija, papildanti 2025 m. Biologinių pavojų darbo aplinkoje konvenciją;

priima 2025 m. birželio 13 d. šią Rekomendaciją, kuri gali būti cituojama kaip 2025 m. Biologinių pavojų darbo aplinkoje rekomendacija:

1. Šios Rekomendacijos nuostatos papildo 2025 m. Biologinių pavojų darbo aplinkoje konvencijos (toliau – „Konvencija“) nuostatas ir turėtų būti vertinamos kartu su jomis.

I. Apibrėžtys ir taikymo sritis

2. Atsižvelgiant į Konvencijos 1 straipsnio a punkte pateiktą apibrėžtį, biologiniai pavojai apima:

a) patogeninius mikroorganizmus ir su jais susijusius toksinus bei alergenus, įskaitant tam tikrus pirmuonis, bakterijas, grybus, oomicetus ir dumblius;

b) ląsteles ir ląstelių kultūras, įskaitant pirmines kultūras ir nemirtingų ląstelių linijas, kurios gali būti užterštos kitais biologiniais pavojais arba kelti būdingas rizikas, pavyzdžiui, navikų atsiradimo potencialą, toksinus ar alergenus;

- c) endoparazitus, t. y. pirmuonis ir helmintus;
- d) neląstelines mikrobiologines struktūras, įskaitant virusus, prionus ir rekombinantines, genetiškai modifikuotas arba sintetines DNR ir RNR medžiagas;
- e) gyvūninės ar augalinės kilmės dirginančias medžiagas, alergenų ir toksinų, įskaitant bet kokius gyvūnų ar augalų išskiriamus nuodus ar alergenų turinčias išskyras, išskyrus žiedadulkes, kurie gali sukelti dirginimą, alergines reakcijas ar sisteminį toksiškumą, esant ekspozicijai per įkandimus, įgėlimus ar bet kokį kitą įvykį, dėl kurio šios medžiagos išskiriamos ar atsiranda.

3. Žala žmonių sveikatai, kurią sukelia biologinių pavojų darbo aplinkoje ekspozicija, apima:

a) infekcines ligas, tokias kaip bruceliozė, virusinis hepatitas, žmogaus imunodeficito virusinė liga, stabligė, tuberkuliozė, juodligė ir leptospirozė, įskaitant sveikatos sutrikimus, kurie yra ūmios ar lėtinės infekcijos pasekmė, pavyzdžiui, virusinio hepatito sukelta kepenų liga, ir jų pasekmes;

b) neinfekcines ligas, pavyzdžiui, toksinius ar uždegiminius sindromus, susijusius su bakteriniais ar grybeliniais alergenais ar toksinais;

c) mirtį arba bet kokį kūno sužalojimą ar ligą, atsiradusius dėl nelaimingo atsitikimo darbe, susijusio su biologinio pavojaus darbo aplinkoje ekspozicija.

4. Sveikata rodo ne tik ligos ar negalios nebuvimą, bet apima ir įtakos sveikatai turinčius fizinius bei psichinius veiksnius, kurie yra tiesiogiai susiję su sauga ir sveikata darbe.

5. Konvencijos 1 straipsnio b punkte nurodyti perdavimo būdai apima:

- a) perdavimą per orą, kai biologiniai pavojai keliauja per orą arba yra jame;
- b) tiesioginį perdavimą, kai gyvieji organizmai, įskaitant žmones ir gyvūnus, perduoda biologinį pavojų tiesioginio kontakto metu;
- c) netiesioginį perdavimą, kuris vyksta per vektorius ir kitus perdavimo šaltinius, pavyzdžiui, vandenį, maistą, organines medžiagas, kūno skysčius ar fomitą.

6. Konvencijos 1 straipsnio b punkte nurodyti ekspozicijos keliai apima įkvėpimą, nurijimą, per odą patiriamą žalą ir absorbciją arba adsorbiciją per akis, odą ir gleivines. Šie keliai paprastai priklauso nuo biologinio pavojaus ir darbo aplinkos charakteristikų.

7. Konvencijos ir šios Rekomendacijos nuostatos kiek įmanoma didesne apimtimi turėtų būti taikomos visoms ekonominės veiklos šakoms ir visoms darbuotojų kategorijoms. Galima numatyti tokias priemones, kurios gali būti būtinos ir įgyvendinamos, kad savarankiškai dirbantiems asmenims būtų suteikta apsauga, analogiška Konvencijoje ir šioje Rekomendacijoje numatyta apsaugai.

II. Prevencinės ir apsaugos priemonės

8. Organizacijos narės, vadovaudamosi nacionaline teise ir praktika, turėtų imtis priemonių, siekdamos užtikrinti, kad tie, kurie projektuoja, gamina, importuoja, tiekia ar perduoda biologines medžiagas, preparatus ar produktus, kurių poveikį darbuotojai gali patirti darbo metu:

a) įsitikintų, kad, kiek tai praktiškai įmanoma, tokios medžiagos, preparatai ar produktai nekelia pavojaus juos tinkamai naudojančių asmenų saugai ir sveikatai;

b) teiktų turimą informaciją apie tinkamą tokių medžiagų, preparatų ar produktų naudojimą ir pavojingas savybes, įskaitant saugos ir sveikatos informacinius lapus, jei tokių yra, taip pat instrukcijas dėl žinomų rizikų prevencijos;

c) atliktų studijas ir mokslinius tyrimus arba kitaip neatsiliktų mokslo ir technikos žinių, kurios būtinos siekiant laikytis a ir b punktų reikalavimų, srityje;

d) atsižvelgtų į Jungtinių Tautų rekomendacijas dėl pavojingų krovinių vežimo, Bazelio konvenciją dėl pavojingų atliekų tarpvalstybinių pervežimų bei jų tvarkymo kontrolės, Biologinės įvairovės konvencijos Kartachenos biosaugos protokolą, Konvenciją dėl bakteriologinių ir toksinių ginklų kūrimo, gamybos ir saugojimo uždraudimo bei jų sunaikinimo, Tarptautines sveikatos priežiūros taisykles ar bet kurią kitą susijusią ir taikytiną konvenciją ar dokumentą.

9. Konvencijos 7 straipsnio 1 dalyje nurodytos nacionalinės priemonės ir gairės turėtų:

a) apimti nuostatas dėl:

- i) rizikos vertinimo atlikimo ir reguliarios jo peržiūros;
  - ii) prevencinių ir apsaugos priemonių pagal kontrolės priemonių hierarchiją;
  - iii) higienos;
  - iv) darbuotojų informavimo ir mokymo;
  - v) darbuotojų ir jų atstovų konsultavimo ir dalyvavimo sprendžiant i–iv papunkčiuose nurodytus klausimus;
- b) atitinkamai numatyti infekcijų prevencijos ir kontrolės priemonės, rizika grindžiamas biologinio saugumo ir biologinės saugos kontrolės priemonės, pavyzdžiui, laboratorijų izoliavimo lygius, vėdinimą, vektorių kontrolę, dekontaminacijos ir dezinfekcijos procedūras, taip pat rizika grindžiamas pavojingų atliekų tvarkymo ir šalinimo procedūras;
- c) atsižvelgti į neaiškumus, susijusius su gyvuosiuose organizmuose, vektoriuose ar kituose potencialiuose perdavimo šaltiniuose esančiais biologiniais pavojais;
- d) būti tinkamos ir proporcingos kiekvieno sektoriaus ar profesijos ekspozicijos rizikos lygiui ir kompetentingų institucijų nustatytiems pavojams bei įvertintoms rizikoms.

10. Konvencijos 7 straipsnio 2 dalies c punkto i papunktyje nurodyti sektoriai ir profesijos, įtrauktini į rizikų vertinimą, gali apimti, bet neapsiriboti:

- a) sveikatos priežiūros sektorių;
- b) maisto gamybą ir žemės ūkio darbus, įskaitant gyvulininkystės, daržininkystės ir grūdų sektorius;
- c) vandens ir atliekų tvarkymo sektorių;
- d) valymo ir priežiūros darbus;
- e) humanitarinę veiklą;
- f) laboratorijos darbą;
- g) biotechnologijų ir farmacijos sektorius;
- h) laidojimo paslaugas ir darbą morge;
- i) statybos sektorių;
- j) miškininkystės sektorių;

k) transporto sektorių;

l) profesijas, kurios yra svarbios visuomenės funkcionavimui ir gerovei visuomenės sveikatos ekstremalių situacijų metu, kaip nustatyta kompetentingų institucijų atliekamu biologinių rizikų vertinimu.

11. Konvencijos 7 straipsnio 2 dalies c punkto ii papunktyje nurodyti darbuotojai turėtų apimti:

a) nėščias ir krūtimi maitinančias moteris;

b) jaunos darbuotojus;

c) vyresnio amžiaus darbuotojus;

d) darbuotojus su negalia;

e) darbuotojus, kurie dėl sveikatos būklės yra linkę į infekcijas ar alergijas, įskaitant imunodeficitą turinčius darbuotojus;

f) darbuotojus, kuriems reikalinga apsauga dėl jų socialinės padėties ir daugelio nepalankių aplinkybių;

g) darbuotojus migrantus.

12. Pagal Konvencijos 7 straipsnio 2 dalies d punktą nustatytinos pasirengimo ir reagavimo priemonės, pavyzdžiui, planai ir procedūros, turėtų apimti:

a) nelaimingų atsitikimų ir ekstremalių situacijų valdymo taisyklių parengimą arba atnaujinimą;

b) aptikimo ir ankstyvojo perspėjimo sistemas;

c) priemones, kurių reikia imtis darbo aplinkoje kilus protrūkiams, epidemijoms ar pandemijoms, įskaitant paramą darbuotojams ir darbdaviams nurodymų dėl izoliacijos ir karantino įsakymų atveju;

d) koordinavimo ir informavimo mechanizmus su visuomenės sveikatos institucijomis;

e) nacionalinį ir tarptautinį bendradarbiavimą mokslinių tyrimų srityje;

f) tinkamų žmogiškųjų išteklių ekstremalioms situacijoms, įskaitant greito reagavimo pajėgumus ir lankstų išteklių paskirstymą, parūpinimą;

- g) veiksmingą sveikatos priežiūros įstaigų ir būtinųjų paslaugų veikimą;
- h) materialų pasirengimą;
- i) atitinkamų nacionalinių ir tarptautinių visuomenės sveikatos, vandens ir atliekų tvarkymo, aplinkos sveikatos, profesinės sveikatos ir veterinarijos institucijų, darbo inspekcijų ir kitų atitinkamų ekspertų bei partnerių bendradarbiavimą;
- j) greitas reagavimo sistemas visuomenės sveikatos srityje ir ekspertų patarimų perdavimą realiuoju laiku, siekiant pasirengti protrūkiams ir juos valdyti;
- k) profesinės sveikatos paslaugų teikėjų mokymą apie galimus biologinius pavojus, remiantis klinikiniu arba laboratoriniu stebėjimu.

13. Rengdamos profesinės saugos ir sveikatos valdymo priemonės ir gaires, susijusias su biologiniais pavojais darbo aplinkoje, Organizacijos narės turėtų deramai atsižvelgti į atitinkamas tarptautiniu mastu sutartas technines ir praktines gaires, parengtas Tarptautinės darbo organizacijos ir kitų kompetentingų organizacijų, ir skatinti sisteminį profesinės saugos ir sveikatos valdymo metodą, pavyzdžiui, metodą, nustatytą Profesinės saugos ir sveikatos valdymo sistemų gairėse (ILO–OSH 2001).

14. Organizacijos narės gali apsvarstyti įvairius metodus, kaip nustatyti tinkamas ir proporcingas rizikos kontrolės priemonės, kurios gali apimti norminį reguliavimą, politiką ar gaires dėl darbo, susijusio su tam tikrų rūšių biologiniais pavojais, ir biologinių pavojų klasifikavimą į rizikos ar pavojų grupes pagal charakteristikas ir epidemiologinius profilius.

15. Pripažindamos, kad daugelis biologinių pavojų kelia tarpvalstybines rizikas, Organizacijos narės turėtų skatinti tiek nacionalinius, tiek tarptautinius darbdavius užtikrinti tinkamas profesinės saugos ir sveikatos sąlygas bei prisidėti prie prevencinės kultūros kūrimo, siekiant pašalinti pavojus arba sumažinti šias rizikas.

III. Socialinė ir užimtumo apsauga

16. Taikydamos Konvencijos 12 straipsnį, Organizacijos narės turėtų deramai atsižvelgti atitinkamai į 1952 m. Konvenciją dėl minimalių socialinės apsaugos standartų (Nr. 102), 1964 m. Konvenciją dėl išmokų už sužalojimus darbe [1980 m. pakeista I lentelė] (Nr. 121), 1964 m. Rekomendaciją dėl išmokų už sužalojimus darbe (Nr. 121), 2002 m.

Rekomendaciją dėl profesinių ligų sąrašo (Nr. 194), kitus susijusius dokumentus ir vėlesnius pakeitimus bei peržiūras.

17. Organizacijos narės, atsižvelgdamos į nacionalines aplinkybes, turėtų stengtis, kad izoliavimo ar karantino laikotarpiais būtų užtikrinta bazinė garantija gauti pajamas ir verslo tęstinumo priemonės.

18. Organizacijos narės turėtų stengtis atitinkamai užtikrinti apsaugą nuo atleidimo iš darbo, jei darbuotojai, laikydamiesi stebėsenos, kelionių apribojimų, karantino ar izoliavimo įsakymų arba dėl susijusių prevencinių ar gydymo procedūrų, turi nedirbti.

IV. Įstatymų ir kitų teisės aktų laikymasis

19. Konvencijos 13 straipsnyje numatyta tikrinimo sistema turėtų būti grindžiama 1947 m. Konvencijos dėl darbo inspekcijos pramonėje ir prekyboje (Nr. 81) ir 1969 m. Konvencijos dėl darbo inspekcijos žemės ūkyje (Nr. 129) nuostatomis, nepažeidžiant šiuos dokumentus ratifikavusių Organizacijos narių įsipareigojimų pagal juos.

V. Darbdavių pareigos ir atsakomybės

20. Imdamiesi prevencinių ir apsaugos priemonių, už kurias jie yra atsakingi pagal Konvencijos 15 straipsnį, darbdaviai turėtų deramai atsižvelgti į atitinkamus dokumentus, praktikos kodeksus ir gaires, įskaitant 1981 m. Rekomendaciją dėl darbo saugos ir sveikatos (Nr. 164), 2006 m. Rekomendaciją dėl darbuotojų saugos ir sveikatos skatinimo pagrindų (Nr. 197), Profesinės saugos ir sveikatos valdymo sistemų gaires (TDO–OSH 2001), Technines gaires dėl biologinių pavojų darbo aplinkoje ir kitas atitinkamas Tarptautinės darbo organizacijos priimtas vėlesnes gaires.

21. Taikydami Konvencijos 16 straipsnio b punkte nurodytą kontrolės priemonių hierarchiją, darbdaviai turėtų atsižvelgti į Technines gaires dėl biologinių pavojų darbo aplinkoje ir kitas atitinkamas Tarptautinės darbo organizacijos priimtas vėlesnes gaires.

22. Konvencijos 18 straipsnyje nurodyti pasirengimo ir reagavimo planai bei procedūros turėtų apimti:

a) darbo vietos politikos ir gairių, susijusių su biologinių pavojų keliamų ekstremalių situacijų valdymu, parengimą arba atnaujinimą, atsižvelgiant į galimą poveikį visuomenės sveikatai;

b) prevencinių priemonių užtikrinimą, vadovaujantis nacionaline teise ir praktika bei remiantis rizikos vertinimu, kurios galėtų, be kita ko, palengvinti visų darbuotojų nemokamo ir savanoriško skiepavimo, imunizavimo, chemoprofilaktikos ir tyrimų sąlygas.

VI. Poveikis ankstesnei rekomendacijai

23. Ši Rekomendacija pakeičia 1919 m. Rekomendaciją dėl juodligės prevencijos (Nr. 3).